

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Противодействие на хибридната война в Черноморския регион

Укрепване на институционалната рамка за
защита и устойчивост

Противодействие на хибридната война в Черноморския регион

Укрепване на институционалната рамка за защита и устойчивост

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Активните мерки, включващи дезинформация, играят ключова роля в инструментариума на Русия за влияние и са напълно интегрирани във външната ѝ политика. Този доклад разглежда руските операции за дезинформация в контекста на неразпространението на оръжията за масово унищожение (ОМУ) и тяхната роля в стратегията на Кремъл за хибридна война в Черноморския регион. Докладът съдържа препоръки, практически стъпки и мерки за укрепване на институционалните рамки за намаляване на риска от злонамерена намеса и повишаване на тяхната устойчивост срещу руските операции за влияние.

Разработването на този доклад е част от инициативата *Противодействие на хибридните заплахи от ОМУ в Черно море*, която Центърът за изследване на демокрацията, България, осъществява в сътрудничество с Центъра за нови стратегии, Румъния. Центърът за изследване на демокрацията оценява приноса на експертите и партньорите, взели участие в проведените национални и международни срещи и събития през 2023 г.

Автори

Д-р **Татяна Новосъолова**, старши анализатор, Център за изследване на демокрацията
Горан **Георгиев**, анализатор, Център за изследване на демокрацията

Редакционна колегия:

Руслан Стефанов
Димитър Марков
Д-р **Тодор Галев**

Тази публикация е финансирана от Държавния департамент на САЩ. Съдържанието ѝ представя гледната точка на нейните автори, които единствени носят отговорност за нея.

Снимка на корицата: Canva

ISBN: 978-954-477-490-5

© 2023, Център за изследване на демокрацията.
Всички права запазени.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ	5
КОГНИТИВНАТА ВОЙНА В КРЕМЪЛСКИЯ НАРЪЧНИК.....	8
ПОВИШАВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ СРЕЩУ ХИБРИДНАТА ВОЙНА НА РУСИЯ	13

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ И КАРЕТАТА

Фигура 1: Информационни направления в хибридна война на Русия	8
Фигура 2: Противодействие на хибридна война: области на действие	14
Каре 1: Повишаване на устойчивостта срещу дезинформацията като средство за когнитивна война	15

ВЪВЕДЕНИЕ

Стремежът на Русия да контролира Черноморския регион в стратегическо, политическо и икономическо отношение е дълбоко вкоренен във външната ѝ политика от имперския период. След разпадането на Съветския съюз Русия систематично се стреми да утвърди статута си на глобална свръхсила и **поддържането на военен контрол** в Черноморския регион се разглежда в Кремъл като ключова предпоставка за постигане на този статут. През последните десет години Москва предприе все по-агресивни стъпки, за да поддържа и укрепи влиянието си в Черноморския регион. След анексирането на Крим през 2014 г. Русия използва комбинация от тактики, в т.ч. диверсия, икономически натиск, политическа принуда и манипулиране на информация в опит силово да върне Украйна в сферата си на постоянно влияние. Прекъсването на енергийните доставки, струпването на войски и военните учения в непосредствена близост до руско-украинската граница и постоянната подкрепа за сепаратистките формирования в Източна Украйна, най-вече в Донецка и Луганска област, подкрепена от масирани **кибератаки и дезинформационни кампании**, бяха част от стратегията за хибридна война, която Кремъл прилагаше, преди да започне де факто пълномащабна инвазия през февруари 2022 г.

Черноморският регион продължава да бъде критична точка на противопоставяне в продължаващата война на Русия срещу Украйна. В продължение на години Кремъл разчита на широкоспектърен арсенал от инструменти за намеса и дестабилизиране на държавите в региона. Москва координирано и последователно прилага тези инструменти, за да постигне своя дневен ред, като се стреми да разбие вътрешното единство и цялост в ЕС и НАТО чрез политически манипулации и икономически тормоз. **Стратегическата корупция**, завладяването на ключови икономически активи чрез регулаторни маневри и непрозрачни мрежи за покровителство, както и явната намеса с помощта на **активни мероприятия** от съветски тип като манипулиране на информацията и държавно-спонсорираните покушения, са някои от най-разпространените инструменти за влияние в Кремълския наръчник.¹ Обикновено **прилагани заедно**, тези техники целят да отслабят демократичните процеси и институции, като подкопават основите им и базисните ценности като откритост, прозрачност, плурализъм, върховенство на закона, отчетност и граждански свободи.

Стратегията на Русия за хибридна война се възползва от общественото разделение, правилата на лоялната конкуренция, свободата на изразяване и свободата на медиите. При воденето на хибридната си война Русия действа както явно, така и прикрито, като съчетава дейности във физическото пространство и в киберпространството, за да **създаде състояние на постоянна конфронтация** и да размие разликата между

---

¹ Шентов, О., Стефанов, Р. и Владимирев, М. (ред.) *Кремълският наръчник в Европа*. София: Център за изследване на демокрацията, 2020 г.

военната и гражданската сфера. Тези дейности се различават по естество и мащаб, но са свързани помежду си в последователна стратегия, която се разгръща, следвайки **траекторията на постепенна ескалация**. Русия разчита на използването на икономически зависимости и намесата в политически и законодателни инициативи в други държави, за да постигне резултати, които са в полза на нейните приоритети и интереси. Основната цел на тези тактики е да се **осигури приток на приходи към Кремъл** и подкрепяните от него компании, а систематичното им използване позволява на Русия да получи стратегическо предимство и да разшири влиянието си в международен план. По този начин те допълват и засилват ефекта от други предпочитани инструменти в арсенала на Русия, като например демонстрацията на военна сила и разгръщането на кибератаки срещу критична инфраструктура и обществени институции, които обикновено служат като средства за сплашване и принуда.

Русия също така използва икономическото си влияние, за да засили присъствието и позициите си в информационното пространство. Тактиката на Русия в тази област се фокусира върху превръщането на емоциите и историческото и културното наследство в инструменти за **превземане на изготвянето на национални политики и обществените дебати**. Крайната цел е да се утвърди превъзходството на Русия чрез манипулиране на съществуващите общи възприятия на реалността, за да се създадат модели на социално-политическо поведение, които да подсилват подкрепата за визията и ревизионистичните амбиции на Кремъл. Стратегията на хибридната война на Русия има ясно изразено когнитивно измерение, при което операциите за влияние, осъществявани на различни нива, са насочени да наложат представа за реалността, която оспорва и противоречи на установените международни правила и агресивно посяга на принципите и процесите, които имат основополагаща роля за функционирането на демократичните системи. **Когнитивната война** на Русия е широкообхватна и се разгръща на множество арени; тя превръща системите за политическо, дипломатическо и обществено обсъждане в бойни полета, за да отслаби и в крайна сметка да подкопае тяхната важност и интегритет.

Изборът на инструменти за осъществяване на операциите за оказване на влияние показва твърдата решимост на Русия да не приема и яростно да потиска всяка форма на опозиция и противопоставяне. Това важи с особена сила за операциите на Кремъл за оказване на влияние, които включват **злоупотреба с материали и информация, свързани с оръжия за масово унищожение (ОМУ)**. Дългата поредица от спонсорирани от Кремъл покушения с използването на трудни за откриване токсични химически, биологични и радиоактивни вещества свидетелства за грубото погазване на международните норми от страна на Русия. Русия извършва тези деяния осъзнато и преднамерено знаейки, че разкриването на причастност ще предизвика всеобщо недоволство и ответни мерки, но това по никакъв начин не пречи на Кремъл да използва враждебни средства за преследване на своите интереси. Отравянето на българския оръжеен производител Емилиян Гебрев, неговия син и производствения директор на неговата компания с химическо нервнопаралитично вещество, подобно на „Новичок“, през 2015 г., което последва серията от подозрителни взривове в складовете на въпросната компания, е знак за готовността на

Кремъл да прибегва към агресивни действия с чувство за безнаказаност. Складовите помещения на компанията на Гебрев претърпяха няколко саботажа през последните години, а прокремълските медии в България наводниха информационното пространство с множество и донякъде **противоречиви дезинформационни наративи**, че Емилиян Гебрев не е бил умишлено отровен, а се е почувствал зле след консумация на заразена храна.²

Русия разчита на кампании за дезинформация и тяхното използване за прокарване на геополитическите ѝ интереси е особено ясно изразено в Черноморския регион, където Кремъл се възползва от общото историческо и културно наследство и езиковите прилики, за да подкопае социалното единство и да поляризира обществените дебати по линия на геополитически пристрастия. Настоящият доклад разглежда руските кампании за дезинформация в контекста на неразпространението на ОМУ и как те се вписват в цялостната стратегия на Кремъл за хибридна война в Черноморския регион. Докладът предлага подходи и практически стъпки за **повишаване на институционалната устойчивост** срещу злонамерена намеса.

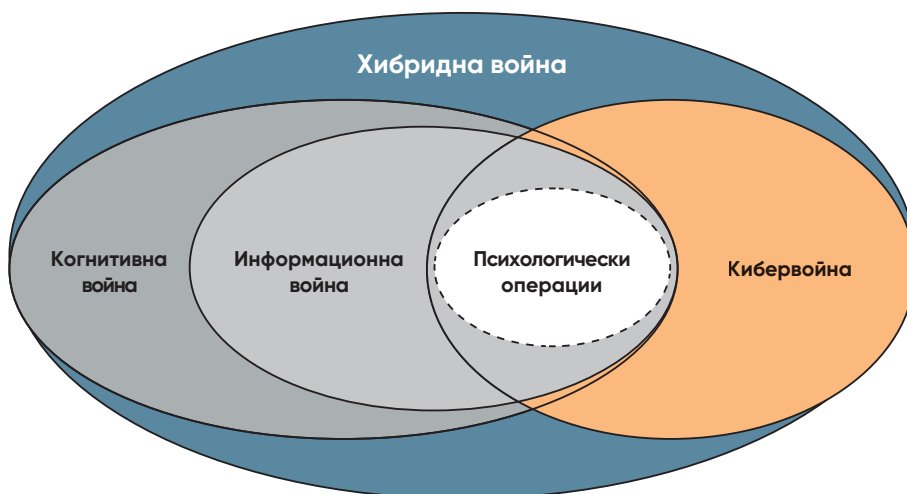
---

² Новосолова, Т. и Георгиев, Г., *Дезинформацията в инструментариума за влияние на Кремъл: Насоки за обучение за заплахите, свързани с разпространението на оръжия за масово унищожение*, София: Център за изследване на демокрацията, 2022.

КОГНИТИВНАТА ВОЙНА В КРЕМЪЛСКИЯ НАРЪЧНИК

Когнитивната война играе важна роля в стратегията за хибридна война на Кремъл. Тя обхваща широк спектър от дейности, целящи създаването на **самовъзпроизвеждащи се модели на социално възприятие и поведение**, които подкрепят, насърчават и легитимират политическия, икономическия и социално-културния дневен ред на Русия. Когнитивната война на Кремъл е **сложна и многостранна**, като интегрира традиционни техники и инструменти за влияние от съветско време – например психологически и информационни операции, социално инженерство – с кибер- и други видове модерни технологии. Русия използва напредъка на информационните и комуникационните технологии, за да увеличи присъствието си на международната сцена посредством **системното разпространение на подвеждащо и манипулативно съдържание**. Дейностите на Русия в областта на когнитивната война се разработват и разгръщат така, че да обхванат цели групи от населението. Тези дейности използват уязвимостите, съществуващи на местно ниво, с цел трайно да вградят изкривени представи за реалността в обществените и политическите обсъждания. Кремъл и покровителстваните от него агенти и мрежи за влияние използват тактиките на когнитивната война, за да контролират начина, по който се формират и поддържат убежденията и възгледите по политически, икономически и социално-културни въпроси. Това позволява на Русия да въздейства върху установените правила и практики в демократичните системи, така че да предизвика тези системи да произведат саморазрушителни ефекти за **дестабилизиране на съществуващите институции и процеси**. Поради широкия си обхват и мащабните си цели когнитивната война на Русия представлява отделна сфера на противопоставяне, която изисква развиването на специфични отбранителни способности (Фигура 1).

Фигура 1: Информационни направления в хибридна война на Русия

Дезинформацията играе **ключова роля** в руския инструментариум за влияние и е напълно интегрирана в руската външна политика. Руските **кампании за дезинформация** са многоизмерни и съдържателно засягат множество теми в различни сектори, включително икономика, сигурност, социално благосъстояние, управление и култура. Те са координирани и структурирани, като включват обширни мрежи от държавни, **покровителствани от Кремъл** и прокремълски агенти и **структури на влияние**, които се активират систематично, когато е необходимо. През годините Кремъл инвестира значителни ресурси и енергия за изграждането, поддържането и трайното внедряване на тези мрежи както в Русия, така и навън. Руските кампании за дезинформация се развиват бързо, като разпространяваните пропагандни послания и фалшиви новини са обвързани с текущи събития и съществуващи конспиративни теории. Русия използва множество канали за провеждане на тези кампании, като включва както подпомагани от Кремъл мрежи за влияние, така и неавтентично поведение в киберпространството, като например използването на автоматизирани техники на основаната на изкуствен интелект (ботове) и „фабрики за тролове“, за да създаде подвеждащо впечатление, че разполага със значителна база от поддръжници и тази база постоянно се разраства.

Завладяването на медиите остава най-същественият елемент от руската машина за дезинформация. То позволява появата на самоподдържащи се структури за икономическо влияние в информационното пространство на други държави, като по този начин се гарантира безпрепятственото разпространение на подвеждащо и манипулативно съдържание сред местната общественост.³ Завладяването на медиите включва комбинация от тактики, които позволяват упражняването на контрол върху медийното излъчване и отразяването на новини. Спонсорираните от Кремъл и прокремълските мрежи използват регулаторни, институционални и процедурни механизми, за да се настанят в медийното пространство и постепенно да си осигурят пълен контрол върху политическите процеси за вземане на решения и обществените възприятия.

Стратегията на Кремъл за завладяване на медиите е двустранна. Тя засяга както **материалните аспекти** на медийния сектор, като например бизнес отношенията, собствеността и финансовите потоци на медийните компании, така и **идеологическите аспекти**, а именно съдържанието и редакционната политика на медиите, както и преобладаващите възприятия сред тяхното ръководство, редакторите и журналистите. При онлайн медиите тези две нишки на зависимости допринасят за изграждането на непрозрачни „ехо камери“, които спомагат за разпространението и утвърждаването на подвеждащо съдържание като неоспорими факти. Появата на подобни „ехо камери“ затвърждава крайни възгледи и нагласи и поставя под въпрос механизмите и процесите за създаване и споделяне на доказуемо вярна информация в демократичните общества. Това работи в полза на основната цел на Русия да отслаби процесите и институциите в демократичните системи.

³ Георгиев, Г., Петрова, В., и Цабала, К., *Разбиване на кода: Руска и китайска дезинформация и незаконни финансови потоци в Югоизточна Европа*, София: Център за изследване на демокрацията, 2023.

Завладяването на медиите също така позволява на Русия да реорганизира и възобнови кампаниите си за дезинформация, в случай че един или повече елементи от пропагандната ѝ машина не функционират или трябва да бъдат заменени. Русия активно използва тактиката за завладяване на медии, за да прегрупира покровителствените от нея мрежи за влияние и да възстанови и засили влиянието си в информационното пространство на други държави, за да **ограничи последиците от санкциите, наложени от ЕС** срещу нейните държавни медии.

Стратегията на Русия за когнитивна война в областта на неразпространението на ОМУ съчетава агресивна политическа визия и дезинформация. От самото начало на пълномащабното си нахлуване в Украйна Русия не крие подновения си интерес към **неконвенционалните оръжия като средство за демонстрация на сила**. Кремъл неколккратно прави недвусмислени препратки към ядрения си арсенал, а ядрените сили на Русия остават в повишена бойна готовност. От своя страна, прокремълските мрежи в държавите от Черноморския регион използват агресивната реторика на Русия като повод да възпрепятстват предоставянето на военна помощ на Украйна, да отслабят обществената подкрепа за украинския народ и да окажат натиск върху украинското правителство да търси „мирно решение на конфликта“. Русия също така използва „ядрената карта“, за да обвини Украйна в опит за придобиване на ядрено оръжие или разработване и използване на „мръсна бомба“.⁴ Това обвинение предостави на руските въоръжени сили **претекст да окупира** Чернобилската атомна електроцентрала в първите дни на войната и способства за продължаващата окупация на Запорожската атомна електроцентрала (АЕЦ), най-голямата в Европа. Тези действия засилиха безпокойството за ядрената безопасност и сигурност в Черноморския регион, поради необходимостта персоналът на окупирания съоръжение да изпълнява задълженията си в условията на огромен военен натиск. Неотдавна руските медии представиха използването на сълзотворен газ от руските въоръжени сили в Украйна като ефективна тактика на бойното поле, въпреки че международното право забранява използването на този вид вещества като средство за водене на война.

Руските кампании за дезинформация, които използват теми, свързани с химическите, биологичните, радиологичните и ядрените (ХБРЯ) рискове, са **откровено злонамерени**, тъй като се възползват от обществените страхове и опасения и могат да подтикнат хората към рисково поведение. За да насърчат използването на ваксините срещу COVID-19, произведени в Русия, поддържаните от Кремъл и прокремълските медии си служиха с дезинформация, представяйки ваксините, произведени в САЩ и в Европа, като „опасни“ и „ненадеждни“. Руските кампании за дезинформация също така се фокусираха и върху произхода на вируса, който причинява инфекцията COVID-19, като твърдяха, че той е създаден от САЩ като биологично оръжие. Успоредно с това, Русия и Китай разпространяваха набор от дезинформационни наративи, които имаха за цел да представят авторитарните режими като по-успешни от

⁴ Вж. Sinovets, T. et al., „Russia’s disinformation goes nuclear“, *Forum for Ukrainian Studies*, 23 March 2023.

демократичните страни в справянето с глобални пандемии и подобни мащабни бедствия.

Кремъл неколккратно мобилизира своята дезинформационна и пропагандна машина, за да отклони вниманието от и да прикрие държавно-спонсорираните покушения, с употребата на химически, биологични или радиоактивни вещества. Използването на покушенията чрез отравяне от страна на Русия подкопава съществуващите концепции за химическа, биологична, ядрена и радиологична сигурност в Черноморския регион. Тези атаки представляват **значително предизвикателство за възпиране**, тъй като изискват драстично променен подход за разпознаване, готовност и реагиране в сравнение с традиционните широкомащабни атаки с ОМУ. Мишените на Кремъл при тези атаки са различни, но като цяло те включват лица, които се противопоставят на политическото ръководство или по друг начин оспорват стратегическите интереси на Русия.⁵ Прокремълските дезинформационни наративи относно отравянето на Емилиян Гебрев, които изобилстват в българското медийно пространство, опитаха да поставят под съмнение както фактите за опита за покушение, така и достоверността на неговото отразяване в западната преса. Тези наративи оспорваха естеството на химическия агент, използван при опита за убийство, и представяха инцидента като антируска кампания на западните сили.

Действията на Кремъл в областта на когнитивната война се простират далеч отвъд медийното пространство, тъй като Русия използва международните механизми за вземане на решения, включително Съвета за сигурност на ООН, като **платформи за легитимиране на своите кампании за дезинформация**. Малко след инвазията срещу Украйна през февруари 2022 г. Кремъл заяви, че редица биомедицински изследователски лаборатории в Украйна разработват биологични оръжия с подкрепата на САЩ. Русия бързо включи този наратив в своите дезинформационни кампании, които имаха за цел да представят решението за започване на широкомащабна инвазия като легитимно. По-специално Русия обвини биомедицинските лаборатории в Украйна, че разработват генетични оръжия, насочени срещу етнически руснаци. Сама по себе си тази стратегия не е нова, тъй като Кремъл отдавна използва същия подход, за да дискредитира националната референтна лаборатория на Грузия – Центъра „Дугар“. Българската журналистка, Диляна Гайтанджиева, която **активно разпространява** руската дезинформация относно дейността на украинските биологични лаборатории, взе участие като гост-експерт на среща на високо равнище в рамките на Съвета за сигурност на ООН по покана на Русия. Прокремълските дезинформационни наративи в медийното пространство в България и в Румъния имат за цел да подсилят твърденията за разработване на биологично оръжие в Украйна, идващи от руското ръководство и руските държавни медии. Сравнителен анализ въз основа на медиен мониторинг относно разпространението на този наратив в двете държави, показва, че **България остава много по-податлива** на руската

⁵ Център за изследване на демокрацията, *Противодействие на хибридните заплахи от неконвенционални оръжия в Черноморския регион*, Policy Brief No. 141, ноември 2023.

дезинформация, отколкото Румъния.⁶ Отговорът на институциите срещу операциите за манипулиране на информацията от страна на Русия в България е по-слаб в сравнение с този в Румъния, а българските прокремълски медии се радват на много по-голяма читателска аудитория и интерес, отколкото румънските.

---

⁶ Георгиев, Г. и Новосолова, Т., *Дезинформационна буря: хибридни заплахи от неконвенционални оръжия в България и в Румъния*, София: Център за изследване на демокрацията, 2023.

ПОВИШАВАНЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ СРЕЩУ ХИБРИДНАТА ВОЙНА НА РУСИЯ

Изготвянето на ефективна стратегия за противодействие на хибридната война на Русия в Черноморския регион изисква координирани действия с участието на различни сектори в няколко направления. Позицията на Кремъл относно ХБРЯ заплахи, е сигнал за открита военствена стратегия, която не зачита установените международни правила и норми и не се съобразява с общоприетите доктрини и принципи на сигурността. Черноморският регион е особено уязвим в това отношение, най-вече защото продължаващата агресия на Русия в Украйна допълнително **окуражава Москва да отправя заплахи към източния фланг на НАТО**. Повишаването на обществената чувствителност относно прокремълската дезинформация и каналите и средствата за нейното разпространение в страните от Черноморския регион е важна предпоставка за противодействието на когнитивната война на Кремъл.

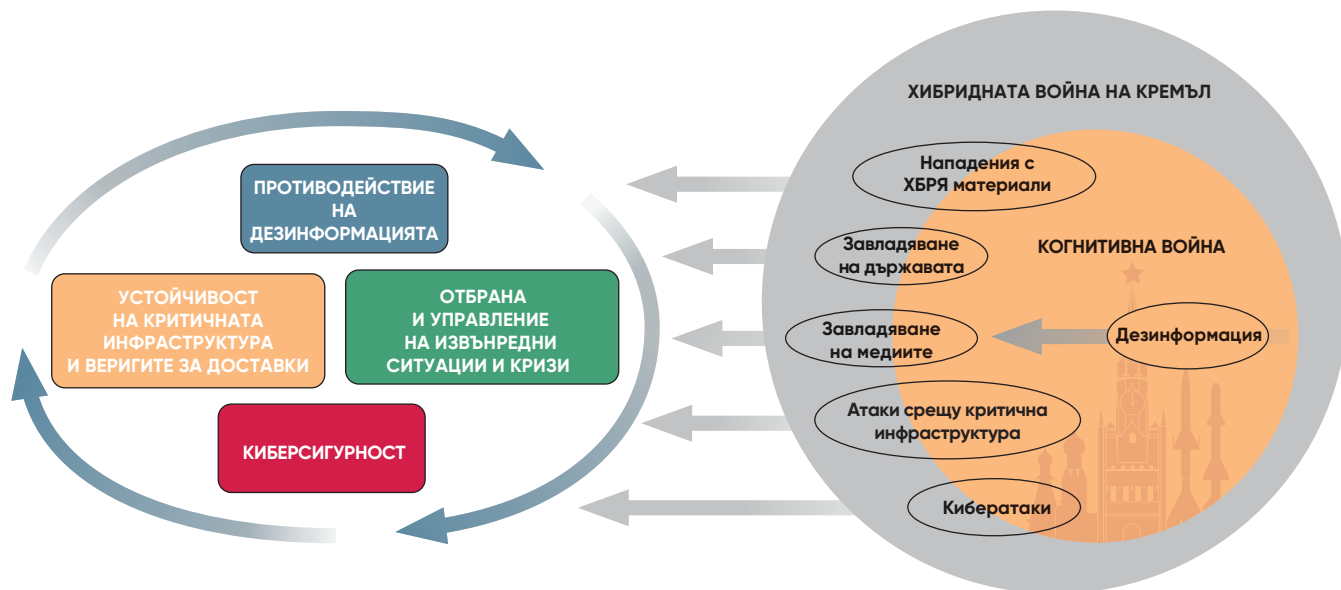
Разработването на **интегриран стратегически подход** в отговор на заплахата от хибридната война на Кремъл е от съществено значение за засилване на взаимодействието между компетентните органи и заинтересованите страни от гражданското общество и за мобилизиране на ресурси и експертен опит за навременната оценка на средата за сигурност и изграждането на капацитет. Подобен подход трябва да се основава върху преодоляването на местните уязвимости и предоставянето на умения, технически потенциал и инструменти на компетентните органи за намаляване на риска от чуждестранна злонамерена намеса. Ефективната институционална рамка за противодействие на хибридните заплахи трябва да обхваща **четири взаимосвързани области на действие** (Фигура 2):

- (1) противодействие на дезинформацията;
- (2) киберсигурност;
- (3) устойчивост на критичната инфраструктура и веригите за доставки; и
- (4) отбрана и управление на кризи и извънредни ситуации.⁷

Първите две области – **противодействие на дезинформацията и киберсигурност** – оказват влияние върху всички аспекти на социалния живот. Русия и подкрепяните от Кремъл субекти все повече интегрират кибертехнологиите в дейностите си по дезинформация и използват подвеждащи тактики при осъществяването на кибератаки, като например създаването на фалшиви уебсайтове на чуждестранни публични институции. Осигуряването на сигурността на цифровото и информационното пространство чрез междуведомствена координация, **укрепването на способностите за стратегически комуникации**

⁷ Новосъолова, Т. и Георгиев, Г., *Противодействие на хибридната война в България: стратегическа оценка на националните способности и инфраструктура*, София: Център за изследване на демокрацията, 2023.

Фигура 2: Противодействие на хибридната война: области на действие

Източник: Център за изследване на демокрацията.

и повишаването на чувствителността на широката общественост към инструментите и ефектите от руските дезинформационни кампании са от съществено значение за откриването и противопоставянето на заплахата от хибридна война.⁸

Критичната инфраструктура и веригите за доставки предоставят базисни услуги в ключови сектори като здравеопазване, енергетика и водоснабдяване, транспорт, производство, публична администрация, финанси и производство на храни. Като част от дейностите си в областта на хибридната война Русия атакува структури, принадлежащи към критичната инфраструктура, и използва икономическите зависимости, за да наруши доставките на стоки и услуги. Инициативите, които насърчават проверката на инвестициите,⁹ прозрачността на обществените поръчки,¹⁰ и диверсификацията на източниците, маршрутите и видовете енергийни доставки¹¹, спомагат за **намаляване на риска от политическа принуда**. Русия продължава да използва икономическото си влияние, за да заобиколи санкциите и да си осигури достъп до приходи, както и до продукти и стоки, свързани с отбраната, за да подпомогне продължаващата си инвазия срещу Украйна.¹²

⁸ Вж. Center for the Study of Democracy, *Building Institutional Capacity Framework for Resilience to Disinformation in Bulgaria*, Policy Brief No 131, March 2023.

⁹ Вж. например Бойчева, И. и Терзиев, П., *Скрининг на инвестициите в България: Политики, институционална и правна рамка*, София: Център за изследване на демокрацията, 2022; Център за изследване на демокрацията, *Скрининг на инвестициите в България*, Policy Brief No.123, декември 2023.

¹⁰ Вж. Център за изследване на демокрацията, *Завладяната държава: Рисковете от дистрибутивната политика в Югоизточна Европа*, Policy Brief No. 139, ноември 2023.

¹¹ Вж. Център за изследване на демокрацията, *Да вървим заедно напред: Енергийна и климатична сигурност за Украйна и Европа*, Policy Brief No. 136, юли 2023.

¹² Вж. например Център за изследване на демокрацията, *Избягване на санкциите и дерогацията от петролното ембарго срещу Русия*, Policy Brief No. 140, ноември 2023.

Отбраната и управлението на извънредни ситуации и кризи обхващат националните способности и инфраструктура за справяне със заплахите за националната сигурност. Хибридната война остава под прага на въоръжено нападение, но може да приеме различни форми, включително използването на неконвенционални оръжия, като например злоупотребата с химически, биологични или радиоактивни/ядрени материали. Реагирането на атаките на Кремъл, включващи покушения чрез отравяне и дезинформационни кампании, изисква засилен **обмен на разузнавателна информация и данни** и последователно сътрудничество между компетентните органи, включително правоприлагащите органи, както и ефективно гражданско-военно взаимодействие (Каре 1).

Каре 1: Повишаване на устойчивостта срещу дезинформацията като средство на когнитивна война

През юли 2023 г. Центърът за изследване на демокрацията представи поредица от лекции и проведе практическо упражнение относно тактиките на Русия за завладяване на медиите и разпространението на дезинформация. Инициативата бе част от международно пилотно обучение за когнитивната война, организирано от Центъра на НАТО за управление на кризи и реагиране при бедствия в България. Центърът за изследване на демокрацията подготви пакет от обучителни материали по следните теми:

- Чуждо влияние и завладяване на медиите.
- Дезинформация в онлайн пространството.
- Използване на дезинформация, свързана с ХБРЯ рискове, от страна на Русия.
- Практическа сесия: Хибридни заплахи и ролята на държавните институции.

Центърът за изследване на демокрацията проведе практическо упражнение с работа по групи. Упражнението включи разглеждане на сценарий с акцент върху използването на дезинформация в контекста на ХБРЯ атака.¹³ То имаше за цел да повиши разбирането на участниците за ефектите на дезинформацията върху националната сигурност и да предостави платформа за разглеждане на стратегии и мерки за противодействие на кампаниите за дезинформация и намаляване на техните последици.

¹³ Новосолова, Т. и Георгиев, Г., *Дезинформацията в инструментариума за влияние на Кремъл: Насоки за обучение за заплахите, свързани с разпространението на оръжия за масово унищожение*, София: Център за изследване на демокрацията, 2022.

Черноморското регионално сътрудничество в областта на сигурността и стратегическото партньорство в рамките на ЕС и НАТО са от решаващо значение за хармонизиране на усилията за възпиране и противодействие на стратегията на Кремъл за хибридна война и за укрепване на отбранителните способности на региона. Съвместните инициативи за обучение и учения, внедряването на системи за разузнаване, наблюдение, събиране на информация и ранно предупреждение, както и модернизацията на отбраната, са от съществено значение за повишаване на оперативната съвместимост на силите на НАТО и укрепване на позициите на алианса в Черноморския регион.

